

MỘT SỐ TÁC ĐỘNG CỦA NHÀ NƯỚC HỒI GIÁO TỰ XUNG IS VÀ CẢNH BÁO ĐỐI VỚI VIỆT NAM

★ PGS, TS NGUYỄN HỮU CÁT

Viện Quan hệ quốc tế,

Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

● **Tóm tắt:** Sau khi kết thúc Chiến tranh lạnh, cục diện thế giới tưởng ấm lên, ổn định hơn. Thực tế không phải như vậy! Những mâu thuẫn chính trị gay gắt và xung đột, chiến tranh sắc tộc, tôn giáo không còn là những nguy cơ đe dọa mà đã trở thành những thảm họa thực sự cho nhân loại. Sắc tộc, tôn giáo cũng ngày càng trở thành nhân tố quan trọng ảnh hưởng không nhỏ đến quan hệ quốc tế. Những cuộc xung đột trong một số quốc gia, khu vực tăng lên; một số lực lượng cực đoan tiến hành chính sách khủng bố, đe dọa nền hòa bình và ổn định ở khu vực và quốc tế. Có thể nói, sau sự kiện 11-9-2001, chủ nghĩa khủng bố đã trở thành một vấn đề toàn cầu, là một trong những mối đe dọa lớn nhất cho sự ổn định, phát triển của các quốc gia, trở thành vấn đề cấp bách, nỗi lo chung của cả thế giới. Bài viết tập trung làm rõ những tác động của Nhà nước Hồi giáo tự xưng IS và đưa ra những cảnh báo với Việt Nam.

● **Từ khóa:** chủ nghĩa khủng bố; Nhà nước hồi giáo IS.

Ngày nay, hầu như mọi quốc gia và Liên Hợp quốc đều nhận ra bản chất nguy hiểm, mối đe dọa của chủ nghĩa khủng bố và đang tìm mọi cách ngăn chặn nó phát triển. Hành động khủng bố có thể do một vài cá nhân hoặc một tổ chức chống chính phủ gây nên, cũng có thể được chính chính quyền sử dụng và tài trợ để chống lại các nhóm chính trị nhất định. Chủ nghĩa khủng bố quốc tế, tiêu biểu là Al-Qaeda và Tổ chức Nhà nước Hồi giáo

tự xưng Islamic State (IS) đã tác động trực tiếp đến an ninh của các quốc gia trong cộng đồng quốc tế. Khủng bố được xem như một hiểm họa, là mối đe dọa đến sự ổn định chính trị, kinh tế, tài chính đối với tất cả các quốc gia trên toàn thế giới, ở bất kỳ ở đâu và thời điểm nào. Chính sự đói nghèo, sự bất ổn - xung đột sắc tộc, tôn giáo đã trở thành mảnh đất màu mỡ để chủ nghĩa khủng bố phát triển và Nhà nước Hồi giáo tự xưng IS là một minh chứng rõ nét nhất.

Những tay súng của Nhà nước Hồi giáo tự xưng IS _ Ảnh: IT

Sự xuất hiện, phát triển và mở rộng của Nhà nước Hồi giáo tự xưng IS đã có tác động rất lớn đến quan hệ quốc tế, các khu vực, các nước trên thế giới trong đó có Việt Nam.

1. Ảnh hưởng của IS tới an ninh, phát triển của các quốc gia

IS là tổ chức khủng bố lớn mạnh nhất và gây ra những thiệt hại nặng nề nhất trong lịch sử, cũng như tác động, ảnh hưởng lớn đến an ninh toàn cầu. Hành động tàn bạo của IS là thanh trừng sắc tộc và tôn giáo. Tổ chức An xá Quốc tế cho biết, IS đã biến miền Bắc Iraq thành những "cánh đồng chết ngập máu" bởi hàng loạt các vụ thảm sát, thanh trừng mang đậm màu sắc tôn giáo và sắc tộc. Các phiến quân IS đang cố xóa sổ các nhóm thiểu số tôn

giáo và sắc tộc như nhóm tín đồ Kitô giáo Assyrian, Yazidis, người Thổ và Shabaks, ở phía tây và bắc Iraq.

Lực lượng phiến quân IS đã thực hiện tấn công các ngôi làng do người Kurd chiếm đóng, chúng tàn sát thanh niên, bắt giữ phụ nữ và trẻ em. Các cô gái trở thành "chiến lợi phẩm" của phiến quân IS, họ trở thành mặt hàng buôn bán và đồ chơi tình dục của các tay súng cực đoan. Hàng chục nghìn người Yazidj đã phải trốn chạy khi lực lượng IS tấn công khu vực núi Siryar. Rất nhiều người đã phải đến sống tạm trong các trại tị nạn, những tòa nhà đang xây dở hay thậm chí dưới chân cầu ở khu vực của người Kurd ở phía bắc Iraq. Các tổ chức nhân quyền ở Iraq cho biết phiến quân IS đang giam

giữ ít nhất 4.500 người Yazidi. Trong số đó có 3.000 phụ nữ và trẻ em bị tra tấn và cưỡng hiếp.

Theo đánh giá của nhà hoạt động vì người thiểu số Iraq Khidher Domle thì tình hình hiện tại là vô cùng nghiêm trọng, đặc biệt ở Mosul và Tal Afar. Đáng buồn là cộng đồng quốc tế chưa điều tra đầy đủ thảm họa này. Chuyên gia Domle cho biết phiến quân IS tập trung tấn công người Yazidi không chỉ vì muốn kiểm soát những vùng đất họ sinh sống mà bởi những kẻ cực đoan Hồi giáo Sunni này tin rằng người Yazidi là những kẻ vô đạo và báng bổ.

Không chỉ tiến hành các vụ tàn sát, thanh trừng sắc tộc và tôn giáo đối với dân thường trên lãnh thổ Iraq và Syria, phiến quân Nhà nước Hồi giáo tự xưng còn tổ chức nhiều vụ tấn công cả binh lính quân đội và gây ra nhiều vụ khủng bố đẫm máu. Điển hình như vụ ngày 22-9-2014, IS đã tấn công một căn cứ quân sự của quân đội Iraq ở phía tây Baghdad với 6 kẻ đánh bom liều chết, làm 40 binh sĩ thiệt mạng và bắt giữ 70 binh sĩ khác. Ngoài ra, Tổ chức Nhà nước Hồi giáo IS được cho là còn tiến hành nhiều hoạt động khủng bố, gây rối, kích động bạo loạn, ám sát... ở nhiều nơi khác trên thế giới.

Việc đấu tranh đối với Tổ chức Nhà nước Hồi giáo không đơn thuần là với một tổ chức vũ trang, khủng bố như các tổ chức khác mà đó còn là việc đấu tranh với một hệ tư tưởng, với sự bất bình, chia rẽ sâu sắc trong thế giới hồi giáo. Điều này đặt ra mối đe dọa nghiêm trọng đối với an ninh thế giới trong bối cảnh toàn cầu hóa hiện nay. Đây là một nhóm khủng bố với quy mô toàn cầu, bắt nguồn từ Al-Qaeda nhưng nguy hiểm, ảnh hưởng hơn Al-Qaeda gấp nhiều lần.

Với mô hình hoạt động như một "Nhà nước" cùng với phương thức và thủ đoạn chiêu mộ chiến binh mới của Tổ chức Nhà nước Hồi giáo, áp dụng tối đa thành tựu khoa học và công nghệ

thông tin như qua các trang mạng xã hội, diễn đàn... để truyền bá tư tưởng, tuyển mộ binh lính mới trên khắp toàn cầu thực sự trở thành mối đe dọa an ninh tiềm tàng đối với tất cả các nước.

IS đã trở thành hiểm họa đối với toàn thế giới và do đó các quốc gia cần liên kết để chống lại tổ chức này trong khuôn khổ của Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc. Vì thế cuộc chiến chống IS ở Trung Đông-Bắc Phi đã trở thành chủ đề then chốt được đưa ra bàn thảo tại Diễn đàn Đại hội đồng Liên hợp quốc lần thứ 69. Theo giới nghiên cứu và chính khách nhiều nước, hiểm họa từ IS được thể hiện trước hết ở năm phương diện sau:

Một là, IS có sức hút như một thứ nam châm, đang lôi kéo các tổ chức khủng bố Hồi giáo cực đoan trên khắp thế giới tới tập hợp xung quanh nó.

Hai là, IS đặt ra mục tiêu kiểm soát nhiều khu vực khai thác dầu mỏ ở Iraq và Syria. Từ đó, IS bán dầu mỏ với giá thấp cho nhiều công ty kinh doanh năng lượng của Thổ Nhĩ Kỳ, Jordan, Syria, Qatar v.v.

Ba là, những vấn đề liên quan đến cơ sở tư tưởng của IS. Tổ chức này tuyên bố sẽ "tiêu diệt những kẻ vô đạo" trên khắp thế giới.

Bốn là, hiểm họa từ sự chia rẽ trong cộng đồng quốc tế khi tiến hành cuộc chiến chống IS. Để chống IS, cần phối hợp nỗ lực quốc tế. Trong liên minh quốc tế chống IS do Mỹ dẫn đầu không có Syria của Bashar al -Assad, không có Iran và cũng không có Nga, cho dù dư luận Mỹ cũng có nhiều ý kiến cho rằng không thể thiếu vai trò của Nga trong cuộc chiến chống IS ở Iraq và Syria.

Năm là, hiểm họa từ "tiêu chuẩn kép". Trong quan hệ quốc tế nói chung cũng như trong quan hệ với IS, một số nước vẫn thường áp dụng cái gọi là "tiêu chuẩn kép", theo đó coi lợi ích là tối thượng, còn bạn bè, đồng minh hay

đối thủ chỉ là tạm thời. Ví thế, một đối tượng nào đó hôm nay là đồng minh thì ngày mai có thể trở thành đối thủ. Trong khi tập hợp liên minh chống IS, một số nước vẫn áp dụng "tiêu chuẩn kép" để hỗ trợ cho các lực lượng Hồi giáo cực đoan mà họ gọi là "ôn hòa".

Cuộc nội chiến tại Syria gần 6 năm qua vẫn chưa được giải quyết, mặc dù cuộc chiến chống Nhà nước Hồi giáo tự xưng IS đã đạt được nhiều thắng lợi thông qua sự hỗ trợ của Nga với chính quyền của ông Assad trong các cuộc không kích. Liên minh chống IS do Mỹ đứng đầu, cùng sự ủng hộ của hai đồng minh là Anh và Pháp cũng đã có nhiều hành động để chứng tỏ vai trò của mình tại khu vực này, nhằm đối trọng với vị thế của Nga. Mặc dù đã từng tuyên bố sẽ rút khỏi Syria, song ngày 19-12-2018, Donald Trump tuyên bố đã đánh bại IS.

Hiện nay, địa bàn hoạt động của IS đã dần bị đẩy lùi sang các khu vực lân cận khác, từ Syria sang các quốc gia láng giềng là Iraq và Afghanistan. Khoảng 14.000 lính Mỹ đang ở Afghanistan, huấn luyện và cố vấn cho lực lượng an ninh Afghanistan, đồng thời tiến hành các hoạt động chống lại IS và Taliban. Các lực lượng được Mỹ hậu thuẫn đã đẩy IS ra khỏi các thành trì của nhóm tại Iraq và Syria trong những cuộc tấn công kéo dài nhiều tháng. Liên quân do Mỹ đứng đầu vẫn tiếp tục các cuộc không kích vào các địa điểm ẩn náu, hoạt động của nhóm tàn quân IS. Thực tiễn cho thấy rằng cuộc chiến này sẽ tiếp tục kéo dài dai dẳng trong thời gian tới. Trong các cuộc không kích, nhiều người dân vô tội đã thiệt mạng. Gần đây nhất, cuộc tấn công ngày 19-9-2019 bằng máy bay không người lái của Mỹ nhằm vào nơi ẩn náu của IS ở Afghanistan khiến ít nhất 30 thường dân thiệt mạng.

Phiến quân IS đang tìm kiếm các nguồn hỗ

trợ để có thể tiếp tục tồn tại nên việc tiêu diệt hoàn toàn tàn dư của lực lượng Nhà nước Hồi giáo cực đoan IS không thể ngay lập tức được giải quyết. Việc các phần tử khủng bố IS đã được cài cắm vào các quốc gia khác, trong đó có khu vực Đông Nam Á vẫn tiếp tục là mối lo ngại về an ninh với các quốc gia trong khu vực, trong đó có Việt Nam.

2. IS đe dọa an ninh khu vực Đông Nam Á và quan điểm của Việt Nam

Mặc dù chiến thắng trước IS được công bố tại nhiều quốc gia, tổ chức khủng bố này vẫn là một mối đe dọa lớn đối với các quốc gia và khu vực trên thế giới. Kể từ khi Mỹ phát động cuộc chiến chống lại chủ nghĩa khủng bố quốc tế, đặc biệt là các hoạt động quân sự nhằm vào Tổ chức Nhà nước Hồi giáo tự xưng IS ở khu vực Trung Đông, Bắc Phi thời gian qua đã khiến các tổ chức khủng bố nói chung và Tổ chức Nhà nước Hồi giáo tự xưng (IS) nói riêng bị tổn thất nghiêm trọng về lực lượng và tổ chức. Điều này buộc các thủ lĩnh của IS phải tìm kiếm địa bàn hoạt động mới, và Đông Nam Á là một trong số ít nơi trên thế giới có nhiều nhân tố thuận lợi để IS mở rộng địa bàn hoạt động cũng như quảng bá hình ảnh.

Thứ nhất, Đông Nam Á là khu vực có đông đảo người Hồi giáo sinh sống với gần 300 triệu tín đồ, chiếm 15% người Hồi giáo trên toàn thế giới. Indonesia là một quốc gia Hồi giáo lớn nhất thế giới, người Hồi giáo chiếm khoảng 90% dân số tương ứng với khoảng trên 180 triệu dân. Tại Việt Nam, theo thống kê gần đây, nước ta có khoảng 70 nghìn tín đồ theo đạo Hồi với ba cộng đồng chính là: cộng đồng Hồi giáo người Chăm chiếm phần lớn cộng đồng Hồi giáo người Malaysia, và cộng đồng Hồi giáo người Ấn Độ.

Thứ hai, tại khu vực Đông Nam Á đang tồn tại nhiều nhóm tổ chức vũ trang, khủng bố có xu hướng di theo tư tưởng Hồi giáo cực đoan như

Jemaah Islamiyah (JI), Abu Sayyaf, Mặt trận Giải phóng Hồi giáo Moro (MILF), v.v.. Đáng chú ý, đã có hơn 60 nhóm vũ trang trong khu vực cam kết trung thành với IS, sẵn sàng làm chân rết và gia nhập IS, tạo thuận lợi cho IS dễ dàng đặt chân và tiến hành hoạt động trong khu vực.

Thứ ba, tình trạng nghèo đói, bất ổn về kinh tế, xã hội ở một số nước trong khu vực Đông Nam Á là cơ sở để IS khai thác, lợi dụng. Các phần tử bất mãn chế độ có thể sẵn sàng gia nhập IS khi được chúng tuyển mộ.

Cuộc chiến chống khủng bố là một cuộc chiến lâu dài và muốn đạt được kết quả tích cực đòi hỏi phải có sự cố gắng, nhất trí tham gia của tất cả các nước trong cộng đồng quốc tế. Bản chất của Hồi giáo, cũng giống nhiều tôn giáo khác, là cầu nguyện cho hoà bình, bình an cho tất cả mọi người, khuyên răn người ta làm những việc tốt, lên án những điều ác. Trong cuộc đấu tranh chống ngoại xâm để giành độc lập dân tộc của nhân dân Việt Nam trước đây, nhiều nước theo đạo Hồi đã ủng hộ và giúp đỡ cả về tinh thần lẫn vật chất cho nhân dân ta. Không phải ngẫu nhiên mà đạo Hồi đã thu hút được hàng tỷ người trên trái đất đi theo.

Việt Nam ủng hộ mọi nỗ lực của cộng đồng quốc tế nhằm đấu tranh chống lại chủ nghĩa khủng bố, chống lại các hành động bạo lực cực đoan trên cơ sở tôn trọng Hiến chương của Liên hiệp quốc, những nguyên tắc cơ bản của luật pháp quốc tế về độc lập, chủ quyền, toàn vẹn lãnh thổ của các quốc gia liên quan, bảo đảm an toàn cho thường dân. Việt Nam lên án khủng bố quốc tế, đồng thời ủng hộ sự hợp tác giữa các quốc gia trong đó có Mỹ nhằm loại trừ khủng bố quốc tế.

Với xu thế hội nhập, mở cửa ngày càng mạnh mẽ, Việt Nam sẽ tiếp tục mở rộng, có quan hệ đầy đủ và toàn diện hơn với nhiều

quốc gia trên thế giới, trong đó có các nước lớn. Do vậy, các hành động khủng bố nhằm vào lợi ích của các nước lớn có thể xảy ra và đe dọa nghiêm trọng, trực tiếp đến an ninh, trật tự của Việt Nam. Với truyền thống yêu chuộng hòa bình, Việt Nam luôn tỏ rõ thái độ không khoan nhượng với các hoạt động khủng bố dưới bất kỳ hình thức nào.

Việt Nam cũng đã tích cực tham gia các điều ước quốc tế trong lĩnh vực này. Đến nay, trong tổng số 13 điều ước quốc tế đa phương về phòng, chống khủng bố, Việt Nam đã là thành viên của 9 điều ước và đang tích cực nghiên cứu khả năng gia nhập 4 điều ước còn lại. Nhà nước Việt Nam cũng đã ký kết hàng chục điều ước, thỏa thuận quốc tế khu vực, song phương cấp Nhà nước, cấp Chính phủ và cấp Bộ với nhiều nước trong lĩnh vực tương tự pháp về hình sự, về dẫn độ và hợp tác đấu tranh phòng, chống các loại tội phạm nguy hiểm, tội phạm có tổ chức, trong đó có khủng bố quốc tế.

Việt Nam tham gia và thực hiện Công ước ASEAN về chống khủng bố, Công ước quốc tế về ngăn chặn hành động khủng bố hạt nhân... nhằm tạo nên một khu vực an toàn và ổn định hơn. Văn kiện pháp lý quan trọng nhất đánh dấu sự hợp tác sâu rộng của Việt Nam với các nước trong khu vực trong cuộc chiến chống khủng bố là Công ước ASEAN về chống khủng bố. Cùng với việc tham gia xây dựng và phê chuẩn Công ước ASEAN về chống khủng bố, Việt Nam đã hợp tác với các quốc gia trong khu vực thông qua nhiều văn kiện pháp lý tạo cơ sở cho hợp tác chống khủng bố. Việt Nam cũng đã góp phần tích cực vào các nỗ lực chống khủng bố của ASEAN được thể hiện thông qua việc đàm phán và ký kết các tuyên bố chung về chống khủng bố giữa ASEAN và các đối tác như: Mỹ, Nhật Bản, EU, Nga...

3. Một số kiến nghị, đề xuất trong phòng ngừa, đấu tranh ngăn chặn những ảnh hưởng của IS đối với Việt Nam

Để giữ gìn an ninh và sự ổn định chính trị - xã hội, để phòng những diễn biến phức tạp của chủ nghĩa khủng bố toàn cầu, trong thời gian tới Việt Nam cần chú trọng một số vấn đề sau đây:

Thứ nhất, cần chủ động và tích cực tuyên truyền, giáo dục cho toàn dân, các ngành, các cấp hiểu về mối nguy hiểm và ảnh hưởng to lớn do khủng bố gây ra, từ đó nâng cao trách nhiệm phòng, chống khủng bố ở Việt Nam. Lực lượng Công an nhân dân luôn phải gắn chặt với công tác đánh giá, phân tích, dự báo thường xuyên kịp thời tình hình thế giới, khu vực trong bối cảnh hiện nay.

Thứ hai, giữ vững trật tự an ninh và ổn định chính trị - xã hội, để phòng những âm mưu kích động, chia rẽ dân tộc, sắc tộc khiến chính trị - xã hội rối loạn nhằm để phòng các lực lượng khủng bố sử dụng Việt Nam trở thành địa bàn hoạt động.

Thứ ba, phát triển kinh tế bền vững và giải quyết kịp thời và hiệu quả các vấn đề xã hội đang tồn đọng ở Việt Nam như phân hóa giàu nghèo, nghèo cùng cực, việc làm thanh niên, giáo dục tâm lý nhận thức của thanh niên, tệ nạn xã hội... để tránh tình trạng các thế lực khủng bố lợi dụng và kích động tâm lý tiêu cực của một bộ phận dân chúng, đặc biệt là thanh niên.

Thứ tư, tích cực mở rộng hợp tác quốc tế về phòng, chống khủng bố, chia sẻ kinh nghiệm và trao đổi thông tin về phòng chống khủng bố với các nước láng giềng, đào tạo cán bộ, trang bị vũ khí thiết bị chống khủng bố hiện đại. Tích cực mở rộng hợp tác quốc tế về phòng, chống khủng bố, trên cơ sở bảo đảm lợi ích quốc gia,

tuân thủ pháp luật Nhà nước và phù hợp với nguyên tắc, luật pháp quốc tế.

IS đang đe dọa nghiêm trọng đối với an ninh, hòa bình và sự phát triển thịnh vượng của nhân loại nói chung. Việt Nam nói riêng. Để đối phó nguy cơ này, các nước trên thế giới cần có sự phối hợp những nỗ lực chống khủng bố trên toàn cầu. Với quy mô những vụ tấn công đã xảy ra và nguy cơ về những vụ tấn công sắp tới, việc đưa ra một chiến lược xuyên biên giới để đối phó với mối đe dọa từ IS và những tổ chức khủng bố tương tự trong tương lai đã trở nên vô cùng cấp thiết. Việc chủ nghĩa khủng bố đã và đang mở rộng phạm vi hoạt động sang châu Á là một hiểm họa trực tiếp đối với Việt Nam. Do đó, Việt Nam cần có đối sách phù hợp để hạn chế tối đa những tác động của chủ nghĩa khủng bố đối với đất nước. □

Tài liệu tham khảo:

1. Nguyễn Thanh Hiền: *Biến động chính trị - xã hội tại Bắc Phi - Trung Đông và những tác động tới Việt Nam*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2015.
2. Hồng Quang: *IS - Sự quay trở lại của lịch sử*, Nxb Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội, 2017.
3. Nguyễn Nhân: *Tấn công IS ở Syria - Nga ra đòn cân não chiến lược*, Tạp chí Nghiên cứu Châu Phi & Trung Quốc, số tháng 1-2016.
1. Harleen Gambhir, "The Islamic State's trap for Europe" (Chiếc bẫy của Nhà nước Hồi giáo dành cho châu Âu) -, The Washington Post, 15-11-2015
2. George Friedman, "The Islamic State Reshapes the Middle East", (Nhà nước Hồi giáo tái định hình khu vực Trung Đông), Stratfor, 25-11-2014.
3. Fawaz A. Gerges, "The Strategic Logic of the IS" (Phân tích chiến lược của Nhà nước Hồi giáo), Project Syndicate, 9-8-2016.